Teisinė pagalba

Portugalija

1 Kokios išlaidos yra susijusios su teismo procesu ir kas paprastai turi jas padengti?

Portugalijos Civilinio proceso kodekso (portug. *Código de Processo Civil*) 529 straipsnio nustatytomis sąlygomis teismo proceso išlaidas sudaro:
i) teismo mokesčiai (portug. *taxa de justiça*);
ii) su byla susijusios išlaidos (*encargos*);
iii) šalių išlaidos (*custas de parte*).
Atitinkamai:
i) teismo mokesčius turi sumokėti kiekviena atitinkamame teismo procese, kurį planuojama pradėti, dalyvaujanti šalis. Teismo išlaidos apskaičiuojamos remiantis ieškinio verte ar sudėtingumu, pagal Teismo išlaidų reglamente (portug. *Regulamento das Custas Processuais*) ir prie to reglamento pridėtose lentelėse nurodytas sąlygas. Teismo išlaidos išreiškiamos „apskaitos vienetais“ (portug. *unidades de conta - UC*), kaip nustatyta Teismo išlaidų reglamento 5 straipsnyje. 2023 m. vieno apskaitos vieneto vertė liks nepakitusi – 102,00 EUR. Bėgant laikui ši suma gali keistis;
ii) su byla susijusios išlaidos yra išlaidos, patiriamos dėl teismo proceso (pvz., mokėjimai ekspertams, vertimo žodžiu paslaugos ir kt.), kai minėtų veiksmų prašo šalys arba juos skiria teisėjas – žr. Teismo išlaidų reglamento 16 straipsnį;
iii) šalių išlaidos yra sumos, kurias kiekviena šalis išleidžia bylai tvarkyti; šios sumos joms grąžinamos, jeigu priešinga šalis pralaimi bylą, kaip numatyta Teismo išlaidų reglamento 26 straipsnyje nurodytose sąlygose (pvz., išlaidos dėl advokatui sumokėto užmokesčio; išlaidos teismo paskirtiems antstoliams ir kt.).

2 Kas konkrečiai yra teisinė pagalba?

Teisė siekti teisingumo ir kreiptis į teismą numatyta 2004 m. liepos 29 d. Įstatyme Nr. 34/2004.
Kaip numatyta Įstatymo Nr. 34/2004 6 straipsnyje, teisinė apsauga prieinama dviem formomis:
i) kaip teisinė konsultacija;
ii) kaip teisinė pagalba.
Atitinkamai:
i) Įstatymo Nr. 34/2004 14 ir 15 straipsniuose nustatytomis sąlygomis teisinę konsultaciją sudaro techninis konkretiems klausimams ar byloms taikytinos teisės paaiškinimas ir jį gali suteikti advokatai;
ii) pagal Įstatymo Nr. 34/2004 16 straipsnį teisinė pagalba teikiama šiomis formomis:
atleidžiama nuo teismo mokesčių ir kitų su byla susijusių išlaidų;
skiriami teisininkai (pvz., advokatai ir solisitoriai) ir sumokamas jų užmokestis bei kitos išlaidos (pvz., atvykimo išlaidos);
sumokamas teismo paskirto teisininko (pvz., advokato baudžiamajame procese) užmokestis;
dalimis sumokami teismo mokesčiai ir kitos su byla susijusios išlaidos;
skiriamas teisininkas ir dalimis sumokamas atitinkamas užmokestis ir išlaidos;
dalimis sumokamas teismo paskirto teisininko užmokestis ir išlaidos;
priskiriamas teismo paskirtas antstolis ir sumokami atitinkami mokesčiai (pvz., už šaukimo įteikimą, už priemones, reikalingas turto areštui atlikti, ir už kitas vykdymo procedūras).

3 Kokie yra teisinės pagalbos suteikimo reikalavimai?

Pagal Įstatymo Nr. 34/2004 7 straipsnį toliau nurodytų kategorijų asmenys turi teisę į teisinę apsaugą, jeigu jie gali įrodyti finansinį nepriteklių:
Portugalijos piliečiai;
Europos Sąjungos piliečiai;
užsieniečiai ir asmenys be pilietybės, kurie turi galiojantį leidimą gyventi Europos Sąjungos valstybėje narėje;
užsieniečiai, neturintys galiojančio leidimo gyventi Europos Sąjungos valstybėje narėje, kai pagal tų valstybių narių įstatymus toje pačioje padėtyje esantiems Portugalijos piliečiams būtų suteiktas leidimas gyventi šalyje;
ne pelno organizacijos teisę į teisinę apsaugą turi tik teisinės pagalbos forma.
NB. Pelno siekiantys subjektai ir individualios ribotos atsakomybės įmonės teisės į teisinę apsaugą neturi.

4 Ar teisinė pagalba teikiama visų rūšių bylose?

Pagal Įstatymo Nr. 34/2004 17 straipsnį ir Ministro įgyvendinimo įsakymo Nr. 46/2015 (portug. *Portaria n.º 46/2015*) 7 straipsnį teisinės pagalbos sistema taikoma:
visiems teismams, neatsižvelgiant į bylos rūšį;
taikos teismams;
alternatyvaus ginčų sprendimo sistemoms, pvz., valstybiniam tarpininkavimui (portug. *mediação pública*), pvz., šeimos ar darbo ginčuose;
registro tarnybų administruojamoms byloms;
notarų biuruose tvarkomiems turto aprašams;
administracinių nusižengimų bylose.
Naudingos nuorodos:
Valstybinė sutuoktinių taikinimo sistema (portugalų kalba)
Valstybinė darbo ginčų tarpininkavimo sistema (portugalų kalba)

5 Ar yra specialių procedūrų, taikomų ypatingais atvejais?

Skubiais atvejais, kai suėjus teismo mokesčių ir kitų su teismo byla susijusių išlaidų mokėjimo terminui nėra priimtas galutinis sprendimas dėl prašomos teisinės pagalbos, pareiškėjas privalo pateikti dokumentą, kuriuo įrodoma, kad jis pateikė teisinės pagalbos prašymą, ir tada atlikti nurodytus veiksmus (žr. Įstatymo Nr. 34/2004 29 straipsnio 5 dalį).

Kai kompetentingo socialinės apsaugos departamento sprendimas dar nėra žinomas, atitinkamo mokėjimo terminas sustabdomas, kol apie sprendimą bus pranešta pareiškėjui.
Kai socialinės apsaugos departamentas jau yra priėmęs sprendimą skirti teisinę pagalbą sumokant ją dalimis, pirmoji dalis turi būti sumokama per dešimt dienų nuo pranešimo apie sprendimą pareiškėjui dienos, nedarant poveikio vėlesniam sumokėtų pinigų grąžinimui tais atvejais, kai sprendimas atšaukiamas.
Kai socialinės apsaugos departamentas jau yra priėmęs neigiamą sprendimą, pagalba turi būti sumokama per dešimt dienų nuo pranešimo apie sprendimą pareiškėjui dienos, nedarant poveikio vėlesniam sumokėtų pinigų grąžinimui tais atvejais, kai sprendimas atšaukiamas.
Jeigu sprendimas dėl teisinės apsaugos (teisinės konsultacijos arba teisinės pagalbos) prašymo nepriimamas per trisdešimt dienų, laikoma, kad prašymas buvo patenkintas, ir suinteresuotoji šalis gali šiuo netiesioginiu sutikimu remtis Portugalijos advokatūroje, priklausomai nuo prašomos teisinės apsaugos – žr. Įstatymo Nr. 34/2004 25 straipsnį.

6 Kur galiu gauti teisinės pagalbos prašymo formą?

Formas, reikalingas norint pateikti teisinės apsaugos – teisinės konsultacijos arba kitokios teisinės pagalbos – prašymą, įskaitant teisinės pagalbos kitoje valstybėje narėje prašymo formą, galima atsisiųsti iš Portugalijos socialinės apsaugos interneto svetainės čia (portugalų kalba).

7 Kokius dokumentus reikia pateikti kartu su teisinės pagalbos prašymo forma?

Dokumentų, kuriuos reikia pridėti prie prašymo, sąrašą galima rasti leidinyje „Teisinė apsauga. Praktinis vadovas“ (portug. *Guia Prático Protecção Jurídica*), kurį išleido Portugalijos socialinės apsaugos institutas (*Instituto da Segurança Social, I.P.*) ir kuris yra paskelbtas instituto interneto svetainės, prieinamos per vieną iš toliau pateiktų nuorodų, tinklalapyje „Praktiniai vadovai“ (*Guias Práticos*):

Portugalijos socialinės apsaugos interneto svetainė

Teisinė apsauga. Praktinis vadovas (portugalų kalba)

8 Kam turiu pateikti teisinės pagalbos prašymą?

Prašymas ir prie jo pridėti dokumentai gali būti pateikiami asmeniškai arba siunčiami paštu, faksu arba e. paštu bet kuriam Socialinės apsaugos instituto departamentui, tiesiogiai bendraujančiam su visuomene.
Kiekvienos apylinkės centrinių socialinės apsaugos tarnybų ir atitinkamų jų adresų, fakso numerių ir e. pašto adresų sąrašą galima rasti čia (portugalų kalba).

9 Kaip sužinoti, ar turiu teisę į teisinę pagalbą?

Sprendime skirti teisinę pagalbą turi būti nurodyta, kurios teisinės pagalbos formos yra patvirtintos, už šį sprendimą yra atsakingas pareiškėjo gyvenamosios vietos arba buveinės teritorijos socialinės apsaugos departamento vyriausiasis vadovas. Kai pareiškėjas Portugalijoje negyvena, šį sprendimą priima socialinės apsaugos departamento, kuriam buvo pateiktas prašymas, vyriausiasis vadovas – žr. Įstatymo Nr. 34/2004 20 ir 29 straipsnius.
Pagal Įstatymo Nr. 34/2004 26 straipsnį pareiškėjams turi būti pranešama apie sprendimus, kuriais patvirtinamas teisinės pagalbos prašymas. Paprastai toks pranešimas siunčiamas adresu, kurį pareiškėjas nurodė formoje kaip savo adresą korespondencijai.

10 Ką turėčiau daryti, jei turiu teisę į teisinę pagalbą?

Kai pareiškėjo naudai skiriamas teisininkas, pareiškėjui nurodomas atitinkamo teisininko kontoros adresas ir pareiškėjas informuojamas, kad jis privalo su šiuo teisininku visapusiškai bendradarbiauti, o jeigu bus nebendradarbiaujama, teisinė pagalba gali būti panaikinta.
Kad įsigaliotų teisinė pagalba, teikiama visiškai arba iš dalies atleidžiant nuo teismo mokesčių ir su byla susijusių išlaidų, kurias patiria teismas, pareiškėjas turi pateikti dokumentą, kuriuo įrodoma, kad tokia pagalba buvo skirta laikotarpiui, per kurį reikia sumokėti teismo mokesčius.

11 Kas parinks man advokatą, jei turiu teisę į teisinę pagalbą?

Teisininką skiria Portugalijos advokatūra, ji apie tai praneša pareiškėjui, kaip nurodyta Įstatymo Nr. 34/2004 30 ir 31 straipsniuose.

12 Ar teikiant teisinę pagalbą padengiamos visos teismo proceso išlaidos?

Teisinė pagalba apima Įstatymo Nr. 34/2004 16 straipsnyje nurodytas išlaidas, t. y.:
teismo mokesčius ir kitas su byla susijusias išlaidas;
teisininko užmokestį;
teismo paskirto teisininko užmokestį;
dalimis mokamus teismo mokesčius ir kitas su byla susijusias išlaidas;
dalimis mokamą teisininko užmokestį;
dalimis mokamą teismo paskirto teisininko užmokestį;
teismo paskirto antstolio išlaidas;
išlaidas, susijusias su tarpvalstybiniu bylos pobūdžiu, tais atvejais, kai pareiškėjas gyvena kitoje valstybėje narėje.

13 Kas padengia kitas išlaidas, jei turiu teisę gauti tik ribotą teisinę pagalbą?

Pagal Įstatymo Nr. 34/2004 29 straipsnio 4 ir 5 dalis visas likusias išlaidas sumoka pareiškėjas. Tai neturi poveikio pareiškėjo galimybei gauti šalių išlaidų kompensaciją, kaip numatyta Teismo išlaidų reglamento 26 straipsnyje, jeigu pareiškėjas laimi bylą.

14 Ar teisinė pagalba taip pat apima apeliacinius skundus?

Taip, teisinė pagalba ir toliau galioja teikiant apeliacinius skundus ir apima visą vėlesnį procesą, susijusį su byla, dėl kurios teisinė pagalba buvo skirta. Kai teisinė pagalba skiriama bet kuriame susijusiame procese, ji teikiama ir pagrindinėje byloje. Teisinė pagalba taip pat lieka galioti bet kurioms vykdymo procedūroms, atliekamoms pagal teismo sprendimus, priimtus byloje, kurioje buvo skirta teisinė pagalba – žr. Įstatymo Nr. 34/2004 18 straipsnį.

15 Ar teisinė pagalba gali būti nutraukta nesibaigus teismo procesui (arba net atšaukta po teismo proceso)?

Taip, Įstatymo Nr. 34/2004 10 straipsnyje numatytais atvejais teisinė pagalba gali būti visiškai arba iš dalies atšaukiama iki proceso pabaigos. Tai galioja tais atvejais, kai pareiškėjas arba jo šeimos nariai vėliau įgyja pakankamai lėšų. Šiuo atveju pareiškėjas privalo pareikšti, kad jis gali visiškai arba iš dalies apsieiti be teisinės apsaugos, priešingu atveju gali būti taikomos atitinkamos nuobaudos.

16 Ar galiu apskųsti atsisakymą suteikti teisinę pagalbą?

Jeigu socialinės apsaugos departamentas nusprendžia prašymą visiškai arba iš dalies atmesti, jis turi raštu pranešti pareiškėjui apie savo ketinimą, suteikdamas pareiškėjui dešimt dienų atsakyti. Pareiškėjas gali kartu su atsakymu pateikti trūkstamus dokumentus arba dokumentus, kuriais patvirtinami jo argumentai. Jeigu pareiškėjas per dešimties darbo dienų laikotarpį neatsako, sprendimas tampa galutinis ir pareiškėjui daugiau laiškų nebesiunčiama – žr. Įstatymo Nr. 34/2004 37 straipsnį, kuriame remiamasi Portugalijos Administracinio proceso kodeksu (portug. *Código do Procedimento Administrativo*).
Pareiškėjas socialinės apsaugos departamento sprendimą gali užginčyti teisme. Šiuo atveju pareiškėjas tą sprendimą priėmusiam socialinės apsaugos departamentui per penkiolika dienų turi pateikti rašytinį prašymą, kuriuo ginčijamas sprendimas. Socialinės apsaugos departamentas gali sprendimą atšaukti. Jeigu sprendimas neatšaukiamas, socialinės apsaugos departamentas privalo perduoti bylą teismui – žr. Įstatymo Nr. 34/2004 26–28 straipsnius.

17 Ar teisinės pagalbos prašymas sustabdo senaties terminą?

Taip, pateikus teisinės pagalbos prašymą senaties termino skaičiavimas gali būti sustabdytas.
Kai teisinės pagalbos prašymas pateikiamas paskyrus advokatą ir šį prašymą patvirtinantis dokumentas prijungiamas prie bylos, senaties terminas nustojamas skaičiuoti praėjus penkioms dienoms nuo teisinės pagalbos prašymo pateikimo dienos (2004 m. liepos 29 d. Įstatymo Nr. 23/2004 33 straipsnio 4 dalis ir Civilinio kodekso 323 straipsnio 1 ir 2 dalys).

Susipažinkite teismų praktikos šiuo klausimu pavyzdžiais:

– Lisabonos apeliacinis teismas (*Tribunal da Relação de Lisboa*)

Processo 439/11.5TTLRS.L1-4

Processo 7637/17.7T8LSB.L1-2

– Aukščiausiasis Teisingumo Teismas (*Supremo Tribunal de Justiça*)

Processo 31/14.3TTCBR.C3.S1

Pastaba.

Europos teisminio tinklo civilinėse ir komercinėse bylose kontaktinis asmuo, teismai ir kitos įstaigos bei institucijos šioje informacijos suvestinėje pateikta informacija vadovautis neprivalo. Taip pat vis tiek reikia susipažinti su galiojančiais teisės aktais. Šie teisės aktai reguliariai atnaujinami ir tikslinamas jų aiškinimas atsižvelgiant į teismų praktiką.

Paskutinis naujinimas: 13/03/2024

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.